

Birthe Marie Løveid

Hvorfor er barna viktige for kunsten - Hvorfor er kunsten viktig for barna?

Jeg skal presentere et prosjekt som ennå ikke er blitt en realitet, men som lever på planleggingsstadiet. Et prosjekt under kategorien kunstformidling for barn og unge, så langt støttet av Bergen kommune, Barnas Hus, og jeg håper inderlig det blir midler til fortsettelsen også. Men først tankene bak prosjektet, som har skapt motivasjonen for å gjøre dette. Hva er kunst og hva er barn og hvordan står disse i forhold til hverandre?

Kunst er veldig mye. Kunst ytrer seg på mange plan og gjennom alle tenkelige media, så jeg velger å konsentrere meg om det jeg har mest greie på, og arbeider med selv: billedkunst. De fleste tenker maleri når vi sier billedkunst, for meg betyr det bilder i største alminnelighet, todimensjonale og tredimensjonale, eller bildene vi skaper inne i oss.

Kunsten er for meg erkjennelse. Kunsten er et middel til forståelse. Det smerter meg at så mye kunst i dag har kommunikasjonsproblemer, og jeg spør meg stadig hva det kommer av. Hvorfor? For både publikum og kunstnerne som lager kunsten kommer oftest fra samme folkegruppe og samme kulturbakgrunn, de har samme sosiale bakgrunn og mange er praktisk talt i familie med hverandre. Så denne kommunikasjonssvikten må vi ha skapt sammen. Kunstnere leter stadig etter nye uttrykk og formuleringer som kan formidle budskapene deres enda mer presist. Budskapene ligger ofte på et plan midt imellom det rasjonelle og det irrasjonelle, det konkrete og det følelsesmessige. Poenget er at det de leter etter å formidle, jeg håper jo at det er det de gjør, burde være interessant også for andre.

Før eller siden finner vi nok ut av alt dette, det skal bli veldig interessant. I mellomtiden har jeg behov for å forsøke å formidle *meningen* med kunsten, hvorfor kunst er viktig.

Billedkunsten sliter med et identitetsproblem. Billedkunsten har kropp. Den har et helt konkret aspekt ved seg som heter "tinglighet". Men billedkunst er ikke ting, billedkunst er tanke. Billedkunst er også erkjennelse, som litteraturen er det. Billedkunsten kommuniserer med flere sanser. Særlig de tredimensjonale uttrykkene kommuniserer rent fysisk med kroppsspråket. Et språk vi nesten ikke vet om at vi bruker. Hvorfor er mange virkelig store malerier i verdenskunsten så store også i fysisk forstand? Størrelsen har åpnet flere dører for kommunikasjonen enn bare gjennom øynene.

Jeg sluttet å svette og begynte å fryse på ryggen, i sommer, da jeg sto foran "Nattevakten" til Rembrandt i Amsterdam. Selv om jeg hadde sett den før, eller kanskje nettopp derfor, og det var en av de varmeste dagene.

Sett at det var fordi huden min fikk helt andre tanker enn å passe oppgaven sin som klimaanlegg, som fikk meg til å fryse. Nattevakten er et virkelig stort bilde på alle måter. Men rent fysiologisk kunne det vært svært farlig, og jeg kunne dødd av hetslag på grunn av overoppheting, fordi huden sluttet å fordampe fuktighet og holde meg kjølig. Den oppførte seg som var vi utenfor Finsehytta i januar med bare T-shirt og sandaler. Så noe må det være med denne kunsten.

Barn er en spennende og sammensatt gruppe. Å tenke seg at begrepet Barn består av de hele, virkelige barna, de menneskene som har levet kort. Og delbarna, barnefragmentene som finnes i alle mennesker som er eldre enn barn. De som har levet lengere. Hver og en av oss har det barnet i oss, det barnet vi engang var. De som kjenner historien vet at forholdet til barn har vært så ymse opp igjennom århundrene. Hvor mye vakker og viktig kunst er det ikke skapt av mishandlede barn, fysisk og psykisk, som i voksen alder, og med en ufattelig kjærlighetsevne, forsøker å forstå hvordan vi mennesker egentlig fungerer?

Mesteparten av barnas liv går med til å bli kjent med alle språkene. Da tenker jeg ikke på de verbale språkene som norsk og engelsk, men på de språkene som gjør at vi kan kommunisere med hverandre. Kroppsspråket for eksempel. Barna trenger å lære seg alle disse språkene for å bli funksjonelle voksne. Hver språkgruppe representerer også en kunstart: Musikk, teater, ballett, litteratur, arkitektur,

billedkunst. Alt dette finnes i barnas lek og barnas tanker som kommunikasjonsbærere.

En erfaren voksen kan lese utrolig mye ut av et barns tegninger, om hvem, hvordan og hvorfor uten å treffe barnet selv. I behandlingsopplegg for barn kan vi bruke kunstspråkene for å finne ut av hva som egentlig har skjedd inne i dette lille mennesket som ikke kan meddele seg som en voksen. Gjennom kunstspråkene kan vi også finne veier ut av vanskelighetene eller erobre dem så de ikke blir like vanskelige lenger.

Kunsten selv er ikke terapi. Kunsten er språkformer vi trenger til erkjennelse. Erkjennelser og utvikling hører sammen. Vi utvikler oss hele livet, men relativt sett utvikler vi oss mest og raskest når vi er barn. Derfor er kunstspråkene så synlige i alle barns lek. Og derfor er kunsten så viktig for barna.

Da vi var barn og hadde evnen til å gjøre kjøkkenkrakker levende og snakke med fuglene, levde vi i en verden der alt var mulig, fordi vi ikke visste bedre. Oppdragelsen går ut på å lære oss å vite bedre. Det er av største viktighet. Vi kan ikke ha voksne som oppfører seg som var de i LSD-rus livet igjennom. Men dette å ta utgangspunkt i en verden der alt er mulig, er av vital betydning for alle forskere, oppfinnere, kunstnere, ja, alle mennesker som ønsker å tilføre oss noe mer, noe nytt, noe som ikke var her før. Hele vår kulturelle og historiske utvikling springer ut fra dette lille, denne egenskapen som vi kaller barnas naive sjarm. Eller: Kreativitet.

Slik barna må lære å bli voksne for å fungere i livene sine, må voksne som ønsker å forandre verden, om bare litte bitte grann, lære seg tilbake hvordan det var å være uforbeholden i sin fantasi. Det er en umulighet. Vi blir aldri som barn igjen. Edens have er ugjenkallelig stengt for oss. Men vi kan komme ganske nær. Om vi snur litt på ordene, og kaller det Haven Eden, kan vi tenke oss at det er der voksne mennesker med stor bevissthet og åndskraft blåser liv i Verden Der Alt Er Mulig. Til dette trenger vi alt vi har og kan få av ressurser. Men viktigst av alt - vi trenger barnet, fordi barnet er bærer av viktig og vital viten om denne verdenen. Det eneste barnet vi som oftest får til rådighet, er fragmentene av det barnet vi engang var, som vi har i oss.

Jeg forsøker nå med ord å vise dere et bilde på hvorfor barn er viktige for kunsten, men ikke bare for kunsten, for hele utviklingen. Kvaliteten på de barnefragmentene som finnes i oss voksne er avgjørende for vår fremtid. Det er derfor barnevold

skremmer oss mer enn noe. Vi vet alle et sted inne i oss hva det kan bli til når det kommer til Haven Eden.

Ingen kan skjerme et barn fra ondskapen eller skape de perfekte oppvekstvilkår. De som har prøvd seg på det, har ofte oppnådd det tilnærmet motsatte. I biologien er "det optimale" en flittig brukt term. Det er når alle faktorer en levende organisme er avhengig av for å leve, spiller sammen på beste måte for vekst og utvikling. Det optimale kan sees som en konstant sum, men der de forskjellige tallene i regnestykket kan varieres i det uendelige. Overfører vi det til planteverdenen kan det for eksempel være at det er litt for vått et sted der planten er, men så er det veldig varmt der også, så vannet fordamper og planten råtner ikke. Eller at det er veldig vått, men planten har spesielle røtter som bare tar opp det vannet den trenger, og den trives utmerket.

Så også med barna våre. Hva vi kan gi dem er tilnærmet optimale levevilkår, men det kan vi ikke oppnå gjennom sjablong-tenkning. Alle liv er ulike. Faktorene varierer hele tiden. Det som var riktig i dag er kanskje ikke riktig i morgen. Det lykkelige barnet har oppmerksomme voksne rundt seg som vet å forandre de andre tallene når ett av tallene som fører til den optimale summen forandrer seg drastisk, eller rett og slett forsvinner. Som for eksempel ved ulike funksjonshemninger, eller ved traumatiske opplevelser og sjokk. Tenk på barnet som mistet synet, eller barnet som så et mord.

Jeg er også et barn av vår samtid, jeg vet at få voksne har tid til slik oppmerksomhet. Jo, i de ekstreme tilfellene, da tar vi oss tid til det. Men som oftest får hverdagens små gleder og tragedier passere uforstyrret hen hos barna våre, som det gjorde det for oss da vi var små. Bare for å danne en diffus tåke av barndomsminner, der noe blir til styrke og noe blir til svakhet, og mye blir til slikt som gjør at det alltid er noe vi ikke tør og vil og kan, - syns vi.

Det er dette siste jeg har lyst å ta tak i. Ubearbeidede konflikter i barndommen blir til hemninger hos oss voksne. Jeg vil lage et kunstverk for barn og barnefragmenter som handler om å bearbeide konflikter, traumer, angst, ondskap, hva det enn måtte være som kan bli til hemninger og hindre glede og vekst for et menneske. Et kunstverk om konfliktløsning og mestrings-strategier for alle som ikke har kloke voksne rundt seg hele tiden, med hav av tid og ressurser til å passe på den optimale summen for oss. - Slik at vi må gjøre det selv. Det å møte det vonde, gå gjennom angsten for å fordrive angsten. Angsten eter sjelen og sjelen er det viktigste vi har!